

omni individuo, habet tamen ut plurimum; leges autem morales attendunt id quod sæpius accidit, et periculis ac incommodis moralibus occurrunt, et multa in individuo prohibent, quæ secundum se mala non essent. Atque ita hæc prohibitio absoluta de jure ecclesiastico dici potest, quia illa posita, jam non tantum ex genere, sed in individuo omnis talis actus prohibitus est, et malus; quamvis semper talis prohibitio magnum fundamentum habeat in naturali lege. Et eodem modo cum proportionem intelligenda sunt quæ de aliis actibus dicemus.

CAPUT V.

DE ACTIONIBUS FURTI IN TEMPLO PROHIBITIS
ECCLESIASTICO JURE.

1. *Furtum in ecclesia prohibetur jure ecclesiastico.* — Hoc est tertium genus operum, quæ ob templorum reverentiam in eis fieri Ecclesia peculiariter prohibuit; quam prohibitionem Joannes Papa, in cap. *Quisquis*, 17, quæst. 4, his verbis declaravit: *Sacrilegium committitur auferendo sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, aut sacrum de non sacro.* Ex quibus tribus membris tertium non spectat ad præsentem materiam; dicitur enim quis furari sacrum de non sacro, quando calicem, verbi gratia, vel alia bona ecclesiæ, quæ sacra censentur, rapit non de templo, sed in alio loco non sacro inventa: et ita furtum illud non habet rationem sacrilegii ex circumstantia loci, de qua sola nunc tractamus, sed ex conditione rei, seu materiæ, circa quam furtum versatur: de quo genere sacrilegii diximus in alio opere de immunitate bonorum, et personarum ecclesiasticarum; et videri potest Jacob. Menoch., libr. 2 de Arbit. Jud., Cent. 4, casu 289. Unde etiam primum membrum, quatenus hoc caput includit, cum tertio coincidit; quoad alteram vero partem cum secundo convenit, et ex illius declaratione constabit, an illud primum furtum ex duplici capite sacrilegium sit.

2. *Aliter jus canonicum, aliter civile videtur disponere in furto rei non sacræ de templo.* — *Jus civile cum canonico conciliatur.* — De illo ergo secundo membro, aliter jus civile quam canonicum disponit; nam in l. *Divi*, ff. ad l. Jul. Peculatus: *Res privatorum, si in ædem sacram depositæ, surreptæ fuerint, furti actionem, non sacrilegii esse.* Ubi Glossa simpliciter ait, in eo casu non committi sacrile-

gium, imo nec in tertio, quando sacrum de non sacro surripitur, sed tantum quando utrumque concurrat; et idem tenet Bartol., ibi; et communiter legisperiti, ut refert Jul. Clar., libro 5, § *Sacrilegium*, num. 1. Et ita ipse distinguit, secundum jus civile tantum in primo casu censi sacrilegium, quando sacrum de sacro auferitur; secundum vero jus canonicum quodlibet sufficere. Verumtamen jus civile non statuit de peccato, an tale sit necne, sed solum de actione, quæ in criminali foro contra hujusmodi furem datur; de hac enim aperte loquitur dicta lex, quæ potuit habere apparentem rationem, etiamsi tale peccatum non sit immune a malitia sacrilegii, quia directe et quasi per se injuria et nocumentum fit domino rei furto sublata, et ideo illi datur actio, non loco, cui indirecte, et quasi per accidens injuria fit; domino autem rei non competit actio sacrilegii, sed furti. Quod vero furtum illud in se adjunctam habeat malitiam sacrilegii, non videtur contrarium juri civili; nam in l. *Aut facta*, ff. de Poenis, dicitur: *Locus facit ut idem, vel furtum vel sacrilegium sit*, id est, vel tantum furtum, vel etiam sacrilegium. Et licet dici posset hoc procedere, quando res est sacra, tamen vix afferri potest ratio, cur locus habeat hanc vim circa rem sacram, et non circa alias, ut nimirum furtum rei sacræ, quod alias non esset sacrilegium, fiat sacrilegium adjuncta circumstantia loci, et non ita sit in furto rei non sacræ.

3. *Circa hoc dissensio est etiam inter Theologos.* — *Fundamentum hujus opinionis.* — Sed omisso jure civili, ad quod non spectat proprias rationes vitiorum et peccatorum in ordine ad conscientiam discernere, sed solum in ordine ad politicam gubernationem, aut vindictam, etiam inter Theologos videtur esse in illo secundo membro opinionum diversitas. Quidam enim simpliciter negant esse sacrilegium, furari rem laicam de ecclesia: cujus opinionis videntur fuisse Victor. et Soto, locis cit., c. 3, in 1 opinione. Nam generaliter excludunt alios casus sacrilegii ratione loci sacri, præter effusionem sanguinis et seminis; unde idem Soto, l. 5 de Just., quæst. 3, art. 1, § *Hinc inepte*, explicando, quando furtum sit sacrilegium, ait: *Si quod furto rapitur, res est sacra, sacrilegium dicitur.* Unde significat, si de loco sacro surripiatur, tunc etiam solum esse sacrilegium ratione rei acceptæ et conditionis ejus, non ratione loci. Et hoc fortasse modo defenderet Soto generalem exclu-

sivam, quam in alio loco posuit, scilicet, quia, licet alia sacrilegia fiant in loco sacro præter effusionem sanguinis et seminis, non tamen propter solam contaminationem, vel irreverentiam loci, sed ex aliis titulis, ut hic, propter rem sacram inde sublatam. Atque ita in 4, dist. 18, quæst. 2, art. 4, § *De die*, ait non esse necessarium confiteri circumstantiam loci sacri, nisi quando illic effunditur vel semen vel sanguis, *vel surripitur res ecclesiæ.* Non enim casu, sed consulto, non dicit in ecclesia, sed ecclesiæ, sicut de effusione seminis et sanguinis dixerat, et paulo superius idem dixerat de homicidio, quod in aliis locis sub sanguinis effusione comprehendit. Fundamentum hujus opinionis esse oportet, quod hujusmodi furtum non est ex natura rei injuria loci sacri, magis quam alia peccata, neque etiam est speciali jure prohibitum sub tali ratione.

4. *Impugnatur præcedens opinio.* — *Limitatio communis sententiæ.* — Sed contra hanc sententiam et ejus fundamentum obstat d. cap. *Quisquis*; cum enim ibi dicatur esse sacrilegium furari rem non sacram de loco sacro, vel supponitur ex natura rei tale esse, vel ibi virtute furti prohibitio; nec ego video quid possit ad textum illum responderi. Et ita propter illum fatentur ibi Glos., Archid., Turrecr. et alii, hoc esse verum sacrilegium, et idem dicit Jul. Clar. supra, et alii statim referendi. Aliqui vero, hanc sententiam communem limitantes, et primam declarantes, distinguunt duos modos, quibus potest res non sacra in ecclesia esse. Primo, quia est quasi sub jure et potestate ecclesiæ, quia, scilicet, vel illi ad custodiendum tradita est, vel in pignus data, vel alio simili modo in ecclesia deposita. Secundo, potest res aliqua mere temporalis per accidens et casu esse in ecclesia, vel quia ibi est persona quæ illam secum defert, vel quia casu ibi relicta est.

5. *Probatur prior pars in limitatione posita.* — *Veram esse hanc partem resolvitur.* — In priori casu, affirmant sacrilegium esse furari bona in ecclesia; in posteriori autem negant. Et prior pars suaderi potest, primo, quia saltem id est necessarium, ut partitio sacrilegii posita in dict. cap. *Quisquis*, in omnibus suis membris verificari possit. Secundo, potest confirmari ex lib. 2 Machab. 3, ubi refertur historia præclara de Heliodoro, divina virtute flagellato, eo quod pecuniam in templo depositam, regis auctoritate, contra illius templi immunitatem et sanctitatem, et in ejus con-

temptum (ut ibidem dicitur) rapere tentaret. Tertio est optima ratio, quia quod hoc modo est in templo, est sub speciali patrocínio ac custodia divina; est enim templum speciali modo ac titulo sub dominio Dei, et ideo quod ibi deponitur, et per Dei ministros acceptatur, censetur veluti sub Dei fide et defensione recipi; et ideo tale furtum specialem malitiam habet contra reverentiam Deo, et templo ejus debitam. Atque hæc pars mihi etiam videtur certa, existimoque etiam in solo divino ac naturali jure veram esse, ut probant exemplum Heliodori et ratio facta; magis vero indubitata est, addito jure canonico in d. c. *Quisquis*.

6. *Probatur secunda pars.* — Alteram vero partem probabilem censent aliqui moderni Theologi; quia cum res ibi non esset sub speciali custodia templi, sed quasi per accidens ibi esset, non videtur per illud furtum gravis injuria templo irrogari. Et alioquin tale furtum non est specialiter interdictum ab Ecclesiæ in honorem templi; ergo non est unde habeat mortiferam malitiam sacrilegii. Atque ita juxta hos auctores non erit hæc circumstantia furti de necessitate confessionis.

7. *Communis sententia approbatur, et sine ulla limitatione dicitur furtum in templo esse sacrilegium.* — *Glossa.* — Ego vero censeo communem sententiam esse omnino veram, quæ sine ulla distinctione affirmat, furtum in loco sacro sacrilegium esse, ac subinde esse mortale ex suo genere, id est, nisi ex levitate materiæ excusetur. Ita tenent communiter Canonistæ cum Glos., in d. c. *Quisquis*, et in cap. *Sacrilegium*, 17, q. 4, ubi Turrecrem., quæst. 5, et communiter etiam Summistæ, verb. *Sacrilegium*, Sylvest., § *Secundum*; Angel., n. 1, declarans esse proprie sacrilegium; Cajet., in Sum., verb. eodem; et Armilla, n. 1, qui declarat esse hanc circumstantiam de necessitate confessionis; idem Navar., in Manuali, c. 6, num. 4. Fundamentum præcipuum hujus sententiæ esse debet, quia in d. c. *Quisquis*, simpliciter et sine limitatione ponitur species sacrilegii furari non sacrum de sacro; ubi autem lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, l. *De pretio*, ff. de Public., nisi vel alia lex obliget, vel ratio cogat, quando alias sequeretur absurdum; hic autem nihil horum intervenit. Imo distinctio seu limitatio illa quodammodo destruit decisionem et partitionem illius textus; nam res, quæ secundum se non sunt sacræ, quatenus constitutæ sunt sub patrocínio ecclesiæ, quæ in depositum vel custodiam illas re-

cepit, jam sunt aliquo modo sacræ, sicut alia bona ecclesiæ, vel sicut promissio jurata, licet secundum se temporalis sit, ut est sub testimonio divino, est sacræ, et pertinet ad forum Ecclesiæ; sic ergo res depositæ in ecclesia, ad forum et defensionem Ecclesiæ pertinent, ideoque illas furari potius est furari sacrum de sacro, quam non sacrum; ergo in rigore necesse est aliud membrum de aliis rebus intelligere. Eo vel maxime quod, licet hæc lex videatur odiosa latronibus, tamen simpliciter favorabilis est, quia favet Ecclesiæ et religioni; ergo amplianda est potius quam restringenda, vel (quod nobis satis est) secundum integrum et absolutum significatum verborum accipienda. Præterea prius in illo textu ponit Pontifex pœnas sacrilegii, postea varia sacrilegia enumerat, et inter ea ponit illa tria membra; et infra loquens de ecclesiis et monasteriis, ait: *Vel si qui deposita, vel alia quælibet exinde abstrahunt, velut sacrilegi canonice sententiæ subjaceant.* Ergo non potest ad illum textum alia restrictio accommodari. Denique in eo capite aperte intendit Pontifex immunitatem Ecclesiæ defendere; magna autem et valde rationalis Ecclesiæ immunitas est, ut res in ea existentes quamdam securitatem ab omni injuriosa acceptione participant; et ideo, qui illas inde furatur, contra immunitatem Ecclesiæ agit, ac subinde contra reverentiam illi debitam sacrilegium committit, juxta ea quæ dicemus cap. seq.

8. *Hæc immunitas Ecclesiastica naturali rationi consentanea.*—An sit sacrilegium furtum in templo factum, stando in solo jure divino. — Est autem hæc immunitas satis consentanea naturali rationi, quia sine dubio dicat totam hanc reverentiam esse debitam Deo, qui in templo peculiariter habitat, vel templo, quatenus Deo specialiter sanctificatum est, quod in idem redit. Sed nihilominus stando in jure divino solo, fortasse malitia sacrilegii in tali furto vel nulla esset, si injuria templi non esset intenta, vel certe non esset adeo gravis, ut mortifera judicari posset, quia non videtur habere tantam rationem injuriæ, ut de aliis peccatis postea dicemus. At vero adjuncta immunitate concessa Ecclesiæ per jus canonicum, est formalior (ut ita dicam) injuria, et in illa specie longe gravior, quia ex institutione canonica habet Ecclesia peculiare jus, ut sit veluti inviolabilis custodia rerum quæ intra illam existunt. Et quoad hoc est major ratio in furto, quam in aliis peccatis quæ in ecclesia fiunt, et non ita sunt contra

jus et immunitatem, et quasi contra munus et officium loci, sicut est furtum, ut attigi in 4 tom., disp. 22, sect. 4, num. 20. Et confirmari hoc tandem potest ex dictis circa præcedentem actum, nam si negotiatio in templo prohibetur, quia de se est injustiis et rapinis obnoxia, quomodo non majori ratione prohibebitur specialiter furtum in ecclesia?

9. *Hoc furtum in ratione sacrilegii est mortale peccatum.*—Ex levitate materiæ potest esse veniale sacrilegium. — Ex his ergo concluditur tale peccatum in ratione sacrilegii, ex genere suo mortale peccatum esse. Hoc enim sentiunt auctores citati, et probant rationes factæ. Et declaratur, quia intra latitudinem illius materiæ aut modi furandi, esse potest mortale: ut verbi gratia, latrones, qui in ecclesia crumenas occulte suffurantur vel absciunt, profecto gravissimum sacrilegium committunt, et communi christiani populi estimatione tale reputatur, et tamen illi solum peccant, auferendo non sacrum de sacro. Propter quæ omnia, attentè spectata, censeo non esse judicandam practice probabilem ac securam sententiam, quæ absolute negat circumstantiam loci sacri in furto de re non sacra non esse de necessitate confessionis, quia est paucorum Doctorum contra torrentem aliorum, sine textu, et sine firma ratione, vel quæ probabiliter suadeat. Non est tamen negandum, quin hoc sacrilegium possit esse veniale ex levitate materiæ; nam etiam furtum rei sacræ potest etiam hoc modo esse leve peccatum. Et probabile est, quoties furtum in ratione injustitiæ est veniale, etiam in loco sacro factum, esse veniale in ratione sacrilegii. An vero e contrario dicendum etiam sit, quotiescumque est mortale in ratione injustitiæ, esse etiam mortale in ratione sacrilegii, non omnino definitio, sed prudentibus considerandum relinquo. Quia cum furtum sit magis per se ac directe volitum, quam injuria loci sacri, non videtur repugnare ut aliqua materia et modus furandi sufficiat ad injustitiam mortiferam committendam, quæ in ratione irreverentiæ loci sacri, vel violationis immunitatis ejus, non sit ita gravis offensio. Sed quia difficile est hæc distinguere et prudenter ponderare, securius existimo pro generali regula statuere, quotiescumque peccatum furti mortale est, et in loco sacro fit, circumstantiam loci esse in confessione aperiendam, ut mortifere aggravantem in alia specie.

CAPUT VI.

DE ALIIS ACTIONIBUS QUÆ OB TEMPLORE REVERENTIAM IN EIS FIERI ECCLESIA PROHIBUIT

1. *Particularia suppellectilia intra ecclesiam non admittenda.* — In hoc capite breviter comprehendemus actiones alias in templis prohibitas, quæ minus graves communiter censentur. Una est in cap. *Relinqui*, de Custod. Euchar., ubi Innocentius III ait: *Firmiter prohibemus ne hujusmodi suppellectilia (id est, tam clericorum, quam aliorum) in ecclesia admittantur, nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias necessitates urgentes, ad eas oporteat habere refugium, etc.* Quæ verba, ex forma et vi eorum, præceptum præ se ferunt, ut ex initio illorum satis constat. Illud tamen non dirigitur ad eos qui sua suppellectilia ferunt ad ecclesiam, sed ad eos ad quorum munus spectat illa admittere, vel repudiare; ut constat ex verbo *Admittantur*. Unde si extra casum necessitatis hoc fiat, peccatum magis erit admittentis quam inferentis; non tamen excusabitur hic a culpa, tum quia per consequentiam prohibitio etiam ad illum spectat; tum etiam quia inducendo alium ad id quod licite facere non potest, cum illo peccat. Tantoque erit gravior culpa, quanto fuerit instantior petitio; quod si vim faciat, erit maxima. Si autem bona fide petat, putans esse casum necessitatis, vel saltem dubitans, licet admittens fortasse peccet, poterit sæpe alius excusari. Hoc autem peccatum, quantum est ex forma prohibitionis, grave est, ut notat Angel., verb. *Immunitas*, numer. 3; tamen ex parte materiæ regulariter non videtur esse grave, nisi tantus sit excessus, ut notabiliter impediatur ecclesia, vel foedetur, aut contemni videatur. Denique stricte hoc intelligendum est de loco ecclesiæ, non de sacristia, nec de aliis locis adjunctis ecclesiæ, ut constat ex proprietate verborum, et ex ratione textus, et ex usu. Cœmeterium autem comprehendere solet tanquam ecclesiæ annexum; et ita censet Angel. supra. At juxta subjectam materiam vix potest accommodari, quia in cœmeterio non solent suppellectilia poni ut custodiantur, neque ibi posita inducerent ea incommoda quæ in ecclesia, et ideo probabile existimo ibi de sola ecclesia esse sermonem.

2. *De aliis rebus prohibitis in c. Decet.* — *Navarri sententia.* — Alia multa sunt prohi-

bita in dicto cap. *Decet*, de Immun. eccles., in 6, quæ fuse satis et pie tractat Navarrus, in Enchirid. de Orat., cap. 5. Post singulorum autem explicationem, addit in num. 42, transgressionem contra textum non esse peccata mortalia, sed venialia, nisi per contemptum fiant, vel cum notabili impedimento divinum officiorum, secutus in hoc Angelum, verb. *Immunitas*, num. 5, ubi ait, ea omnia quæ in dicto cap. *Decet* prohibentur, non esse peccata, nisi per se sint mala, vel fiant ex contemptu. Idem sequitur ibi Tabien. et Sylvest., quæst. 2, num. 5, licet ille aliam addat limitationem: *Nisi res ex se magnam contineat irreverentiam.* Ponit tamen exempla in his, quæ alibi et non ibi prohibentur, ut in furto, effusione seminis etiam licita, etc. Sumunt autem hi Summistæ argumentum, ex eo quod in § *Ordinarii* subjungitur, ut ordinarii suadenda suadeant, et interdicta compescant, ex quibus verbis videntur colligere, ordinariis præcipi ut hæc compescant, respectu vero subditorum ibi non dari præcepta, sed suasiones et consilia.

3. *Auctoris sententia circa idem cap.* — Alio modo intelligo textum illum. Duæ enim partes in illo sunt distinguendæ: una docens et suadens quod in ecclesia agendum est; alia vetans quod agendum non est. Prior continetur a principio textus usque ad vers. *Nullus in locis eisdem*, exclusive. Posterior durat ab illa clausula usque ad finem textus, extra paragraphum. Prior igitur pars tota suasoria tantum est, et præcepta non continet, et de illa intelliguntur illa verba, *suadenda suadeant*, ut expresse declaravit Glossa, verb. *Suadenda*, et ex contextu ipso satis constat. In posteriori autem parte forma est præceptiva. Unde opinor, quantum est ex vi legis, inducere obligationem quam potest juxta materiæ capacitatem, et ex illa spectandum esse, an peccatum contra illam legem sit mortale aut veniale, quia ex parte legis nihil deest ad utramque obligationem. Hoc patet primo, quia per verbum prohibendi imperativo modo lex illa loquitur. Secundo, quia de illis sic prohibitis dicit inferius: *Interdicta hujus canonis auctoritate compescat*; utique per pœnam et censuram, ut Glossa exposuit. Quomodo autem possent Episcopi hoc modo compellere auctoritate illius canonis, si totus esset suasorius tantum, et non præceptivus? Tertio, vox illa *interdicta*, ut supra ponderabam, in rigore significat prohibitionem obligantem. Quarto, materia illius legis magna ex parte est gra-